

**ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРАВОСЛАВНІ ЧУДОТВОРНІ
ІКОНИ У ВИДАННІ «ХАРЬКОВСКИЙ КАЛЕНДАРЬ»
(кінець XIX – початок XX ст.)**

*Олексій Янкул,
аспірант,*

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

У другій половині XIX – на початку XX ст. в Харківській губернії спостерігався бурхливий розвиток періодичних видань. Виходили журнали, газети, альманахи, які розміщували на своїх сторінках різноманітну за характером інформацію. Серед них були й видання релігійного характеру (журнали «Духовный вестник», «Духовный дневник», «Вера и разум», газета «Харьковские епархиальные ведомости» та ін.) [3].

Відзначимо, що деяка інформація стосовно церковного життя друкувалась також на сторінках світських видань. Серед них ми можемо назвати фундаментальні статистико-інформаційні збірники «Памятная книжка Харьковской губернии» (на 1862–1868 рр.) [2] та «Харьковский календарь» (на 1869–1917 рр.). Обидва видання були результатом праці Харківського губернського статистичного комітету, який після його реформування згідно з новим Положенням про створення обласних і губернських статистичних комітетів від 1860 р. [1, с. 82], почав займатися підготовкою означених збірників.

На сторінках цих видань з перших випусків ми бачимо інформацію щодо кількості населення за віросповіданням, учбових закладів релігійного профілю та багато іншого. Окремим розділом був місяцеслів, де розміщувалися відомості про церковні свята, хресні ходи тощо. Згодом така інформація розширювалася та стосувалася не лише Православної церкви, а й інших віросповідань (наприклад, «Месяцеслов римско-католический», «Месяцеслов магометанский», «Месяцеслов еврейский» та ін.) [див., наприклад: 5 та ін.]. Це свідчить про зростання населення Харкова в цей період і його потребу до подібних даних [16, с. 120].

У нашій розвідці ми проаналізуємо інформацію щодо чудотворних ікон на сторінках «Харьковского календаря». Зазначимо, що подібна інформація зустрічалася нечасто, а лише в декількох випусках. Тому джерельну базу дослідження складають номери збірника на 1888 р. і на 1906–1916 рр.

Вперше дані про чудотворні ікони, які знаходяться на території Харківської губернії були надруковані в «Харьковском календаре на 1888 год» [4, с. 232-239]. Ця інформація була видана в «Отделе местном справочном», згідно з працею архієпископа Філарета (Гумілевського) (1805–1866) «Историко-статистическое описание Харьковской епархии», про що було позначено астериском у вигляді підстрочної примітки [4, с. 232].

Сама стаття являла собою загальний опис чудотворних ікон. Іноді було повідомлення про те, яким чином та чи інша ікона потрапила до певного храму та про те, як саме вона проявила свої цілющі властивості. Так, наприклад, в даній публікації описані такі чудотворні ікони: «Ченстохівська ікона Божої Матері» (слобода Верхня Сироватка) [4, с. 232], «Охтирська ікона Божої Матері» (м. Охтирка) [4, с. 233-235], «Каплунівська ікона Божої Матері» (слобода Каплунівка) [4, с. 235-236], «Михайлівська ікона Божої Матері» (слобода Велика Писарівка) [4, с. 236-237], «Слецька ікона Божої Матері» (м. Харків) [4, с. 237–238] та ін.

Наступна інформація про чудотворні ікони з'явилася в «Харьковском календаре на 1906 год», в розділі «Месяцеслов» («Перечень чудотворных икон Божией Матери») і протягом наступних випусків до 1916 р. була традиційною рубрикою [5-15]. Дана публікація стосувалась не лише Харківської губернії, а й цілого світу. Тут повідомлення про ікони були у вигляді коротких довідок з інформацією про те, де знаходиться ікона, день її святкування. В деяких випадках вказувалася дата явища. Так, наприклад, розміщувалася інформація про Лорецьку ікону Божої Матері (Лорецький монастир, Італія) [5, с. 24], Кіккську ікону Божої Матері (Кіккська обитель, острів Кіпр) [10, с. 31], Мінську ікону Божої Матері [15, с. 31] та ін.

Таким чином, інформація про чудотворні ікони Харківської губернії та світі в фундаментальному статистико-

інформаційному збірнику «Харьковский календарь», була актуальною на той час, оскільки більшість населення складали віруючі, тому такі дані відповідали вимогам суспільства. І донині ці довідки не втратили своєї значущості, оскільки завдяки ним ми можемо дослідити долю цих витворів церковного мистецтва, тобто, де вони перебували на той час. А завдяки сучасній інформації про ці ікони, ми можемо співставляти її з даними «Харьковского календаря».

Список використаних джерел:

1. Куделко С.М. Харьков: хроника столетий / С.М. Куделко, Л.И. Тарасова. – Х.: «Издательство САГА», 2011. – 394 с.
2. Памятная книжка Харьковской губернии. – Х.: В Университетской типографии, 1862–1868.
3. Православная энциклопедия Харьковщины / отв. ред. А.Д. Каплин. — Х.: Майдан, 2009. — 564 с.
4. Харьковский календарь на 1888 год (високосный): год шестнадцатый: в 2 кн. / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, 1887. – 690 с.
5. Харьковский календарь на 1906 год: год тридцать четвертый / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, 1906. – 634 с.
6. Харьковский календарь на 1907 год: год тридцать пятый / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, 1907. – 455 с.
7. Харьковский календарь на 1908 год: год тридцать шестой / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, 1908. – 408 с.
8. Харьковский календарь на 1909 год: год тридцать седьмой / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, 1909. – 408 с.
9. Харьковский календарь на 1910 год: год тридцать восьмой / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, 1909. – 388 с.
10. Харьковский календарь на 1911 год: год тридцать девятый / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, 1910. – 592 с.
11. Харьковский календарь на 1912 год: год сороковой / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.:

- Типография Губернского правления, [1911]. – 540 с.
12. Харьковский календарь на 1913 год: год сорок первый / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, [1912]. – 594 с.
 13. Харьковский календарь на 1914 год: год сорок второй / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, [1913]. – 610 с.
 14. Харьковский календарь на 1915 год: год сорок третий / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, [1914]. – 532 с.
 15. Харьковский календарь на 1916 год: год сорок четвертый / издание Харьковского губернского статистического комитета. – Х.: Типография Губернского правления, [1915]. – 508 с.
 16. Янкул О. Церковне життя Харківщини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. у відображенні «Памятной книжки Харьковской губернии» і «Харьковского календаря» (1862–1917 рр.) / О. Янкул // Матеріали науково-практичної конференції до 25-річчя Харківського Архієрейського Собору 1992 року, 27 квітня 2017 р., м. Харків. – Х.: Майдан, 2017. – С. 119–120.